

Eftermiddagsgudstjeneste. 2.søndg efter Hellig tre Konger

5. Mos. 30,15-16: **Så vælg da livet**

2. Kor. 5,1-10: **Døden er opslugt af livet. Så vi er ved godt mod**

Tema: **Aktiv dødshjælp**

For mindre end et ½ år siden kunne man i TV2 følge en mand og hans søster på vej fra Østjylland til Schweiz i camper. De var på vej til afslutningen. Til udryddelsen. Manden led af en uhelbredelig sygdom. Udsigtsløs. Og i valget mellem livet og døden, valgte han døden, for som han sagde: *'livet er ubærligt... Det er uværdigt..Sådan ville et samfund end ikke behandle dyr...'*

Man fulgte manden til dødklinikken i et land, hvor eutanasi – aktiv dødshjælp – er tilladt. Man så, hvorledes de sidste dage forberedtes med lægen. Alt foregik tilsyneladende i smukke omgivelser og med stor omsorg. Man så kort, hvorledes søsteren tog afsked med sin bror. Resten...er overladt til fantasien.

Klipet i TV afstedkom endnu engang stor folkelig og ophidset debat mellem for og imod aktiv dødshjælp. Og slående er det, at et stort flertal af befolkningen går ind for eutanasi, mens folketingets flertal afviser at ændre den nuværende lovgivning, der under ingen omstændigheder legitimerer lægers aktive medhjælp til at dø eller ville nogen læger sige: slå ihjel.

2.

Indslaget i TV2-nyhederne med manden, der ville dø ved lægers hjælp afslører to forhold, som skal være den røde linje i min prædiken.

1. det handler om menneskets selvbestemmelse i liv og i død.

2. det handler menneskelig værdighed.

3.

Nogen vil sige, at de etiske dilemmaer i forbindelse med begyndelsen og afslutningen på livet kommer af, at den medicinske teknologi kan så meget. Ved begyndelsen kan vi scanne et barns fremtid: bliver det et 'godt' eller 'skidt' liv. Og forældrene sættes i et valg, i et dilemma. Skal vi vælge fra eller til?

Ved afslutningen af livet: Som min gl. prof. i etik Johs. Sløk, der parentetisk bemærket gik stærkt ind for aktiv dødshjælp, sagde: 'i dag kan lægen helbrede hlet ind i døden. Man kan ikke få lov til at dø.'

Sandt er det, at den medicinske teknologi giver os mange flere muligheder for at handle med liv og død. MEN dilemmaet bliver ikke mere håndterbart ved at det afhænger af teknologi. Dilemmaet går dybere. For det handler dybest set om vores indstilling til liv og død.

ilemmaet om aktiv dødshjælp er ikke nyt. Allerede lægekunstens fader Hippokrates forholdt sig til det, når han sagde:

"Jeg vil ikke give noget menneske gift – selv ikke på begæring" ...

Og forfatteren Chesterton sagde for 100 år siden: *"For tiden er det da kun et forslag om at dræbe dem, der er til plage for sig selv. Med tiden vil det blive anvendt om dem, der er en plage for andre"*. Og hermed får Chesterton jo mere end antydnet, at aktiv dødshjælp jo ikke bare handler om mig og mit liv, men jo i lige så høj grad om mig og de andres liv.

Altså vi er ved spørgsmålet om: **Hvad er selvbestemmelse for noget?**

Selvbestemmelse er blevet et kodeord for vor tid. Det er frihedens mantra: At kunne bestemme selv.

Det græske ord for selvbestemmelse = AUTONOMI., der kommer af *'autos'* = selv og *'nomos'* = lov: Jeg er min egen lov. Ingen over mig, ingen ved siden af mig. Det er som kattens lov: *'jeg er sgu' min egen'*. Ingen skal røre ved min frihed.

Der ligger i autonomien en forestilling om, at selvbestemmelsen udøves i frihed. At man er uafhængig af andre og andet i sin valg og beslutninger.

Valget sidder ikke i fars lomme, men i min egen lomme. Beslutningen træffes af mig alene.

Men det er kristeligt set forkert. Det begynder ikke med mig selv, og det slutter ikke med mig selv. Det er jødisk-kristen tankegang afguderer at bilde sig ind, at man er sin egen herre.

Hele den jødisk-kristne grundforståelse af mennesket er, at det lever i kraft af, i samspil med, i afhængighed af andre. Ja i samspil med, i afhængighed af andet: af naturen, af vejret, af arbejde, af økonomi.

Mennesket er ikke et autonomt, men et HETERONOMT væsen: *Heteros* = andre... *'nomos'* = lov. Jeg er afhængig af andre / andet.

Mit liv er indviklet i andres liv fra fødsel til død. Jeg er under indflydelse af andres liv. Jeg lever i relationer med andre, som jeg ikke kan undsige. Unddrage mig.

Det betyder jo ikke, at jeg ikke et langt stykke af vejen kan bestemme meget i mig selv. At jeg ikke kan bestemme kursen i mit liv: hvilket arbejde jeg gerne vil have, hvor jeg gerne vil bo osv...(Men selv her er vi dybt afhængige af noget udenfor os selv – penge og evner)

Jamen, manden fra TV2 virkede da enormt overbevisende i sit valg af døden. *"At han havde magt som han havde agt"*. At han var suverænt *'sig selv'*, da han havde taget beslutningen. Og at der ikke var nogen andre, som havde været med i den beslutning.

Han var en kompetent og suveræn, uafhængig af andres indflydelse. Han var selvbestemmende i liv og i død. Mente han.

Dertil er at sige: At vælge døden er ikke frihed. For man ved ikke, hvad døden er. Døden har ikke noget indhold, så man ved ikke, hvad man vælger, andet end tilintetgørelsen. Ved at vælge døden, vælger man lige præcist ikke at være autonom. I døden er man ikke fri, man bundet. I døden er selvbestemmelsen ophørt. Selvbestemmelsen er altså halveret, når det gælder døden. Som en klog mand har sagt: *"Man kan bestemme sig for at dø, når man ikke vil leve. Men man kan ikke bestemme sig for at leve, når man skal dø"* (Rudolph Arendt)

At det er så som så med selvbestemmelsen i forbindelse med døden, viser forfatteren Linn Ullmann i en roman, der hedder "Nåde".

Heri fortælles om Johan Sletten og hans kone Mai. Da Johan efter 40 års som journalist går på pension, får han konstateret kræft. Lægen giver ham en levetid på et ½ år. Og Johans første tanke er: *"Min kone hjælper mig med det her, Mai hjælper mig"*. Mai er læge. Og det Johan tænker på er, at hun med sin lægelige ekspertise kan hjælpe ham ind i døden, når lidelsen bliver uudholdeligfor ham som for hende...Og de laver en aftale....mens Johan er ved sine fulde fem...og er "ovenpå"..om at hun bruger sprøjten på sin egen mand. Som sygdomsforløbet skrider frem, så bliver det imidlertid Mai, der vil fremskynde dødshjælpen, idet afmagten og lidelsen bliver større, men sværest at bære for hende.

Johan har ikke glemt sit valg, som han traf, mens han var ved sine fulde fem. Men i sygdommens afmægtige situation oplever han pludselig noget andet, som han ikke har kontrol over. Noget nyt kommer til ham.

Mens han ligger på hospitalet kommer hele hans liv i fortiden tilbage. I sygdommen åbnes ind til erindringens skatkammer: hans barndom sammen med moren, de ulykkelige dage sammen med sin første kone, de umådeligt lykkelige dage sammen med hans Mai.

Men ikke bare sansen for fortiden, men også nutidssansen skærpes. Han bliver f.eks. mere opmærksom på alt omkring ham: lydene, duft, fornemmelser. For det andet menneskes nakke, en pegefinger, en hårløk....

Og ikke mindst naturens forunderlige åbenbaringer....Og da Mai finder tidens fylde komme, at nu vil hun give ham sprøjten med Suxameton, da siger han - med ansigtet vendt mod vinduet - til hende...*"Vent, det lysner.."*

”Man kan bestemme sig for at dø, når man ikke vil leve, men man kan ikke bestemme sig for at leve, år man skal dø”

Et menneske kan midt i sygdommens helvede opleve en himmel. Opleve, at liv kommer til én. Som en åbenbaring.

Et menneske kan selv dér, hvor selvbestemmelsen er mindst opleve det smukkeste og det bedste. Lyset og mørket, omsorgen og nærværet.

Som selvbestemmelsen er blevet et mantra i vor tid, så er dét **”at dø med værdighed”** også. Men sådan som et menneske ved at miste kontrollen og magten kan komme til at opleve mere liv, sådan kan et menneske også midt sygdom og smerte – det såkaldt uværdige liv – komme til at opleve den største værdighed: at modtage liv.

Vi lever ofte ud fra en mærkelig tanke om, at det kun er den, der giver væk, der er stor. Men stort er det menneske, der kan modtage.

Der var én, der i sit kræftsygdomsforløb sagde: *”Jeg vil jo livet”*. Og det var så sandt som at hun i eet væk gav og gav. Hun levede op til det, som en klog mand engang har sagt:

”Livet er for godt til at smide væk, men ikke for godt til at give væk. Det er tværtimod bedst, idet det gives væk, enten det sker i eet øjeblik eller hele livet går med det. Det er det paradoksale ved livet, at det kun kan gives væk, når det agtes højt. Hvor livet ringeagtes, kan det ikke gives væk, men måske nok smides væk, hvilket er noget ganske andet. Kun fordi livet er stort, er det stort at ofre livet...”

Værdighed handler om at livet er sat højt. At det har en stor værdi. Den, der taler om en ”værdig død”, taler ofte ud fra en idé om, at der er noget liv, som ikke er noget værd, derfor kan vi smide det væk. Og det er det liv, hvor man IKKE har kontrol over det. Men værdighed er, at liv også i den situation, hvor man ikke har magt, ikke har kontrol, kan opleve meget liv, liv fuld af kærlighed, barmhjertighed, nærvær.

5.

Apostelen Paulus vidste, at hans Gud var livets Gud. En Gud der sætter os i valget mellem livet og døden. Og at valget af liv fører til velsignelse.

Apostelen Paulus vidste også – ikke mindst fra sin egen skrøbelighed og sårbarhed – at der kan gå død i livet. Og at han i en situation fuld af modstand kan længes efter at komme til Gud i himlen: *”Allerede nu længes vi efter at komme ind i det himmelske hus, for så er vi sikre på at have et sted at bo, når vi dør.”*

Men apostelen holder trods dødslængsel fast ti troen. Troen på den opstandne Kristus. Troen på livet. Troen på livsmuligheden her i livet, mens det går mod døden. Troen på, at Gud er hjemme hos os, her midt i vor kropslige svaghed og sårbarhed.

Troen er derfor at leve SOM OM himlen allerede er her tilstede. I og ved sygesengen, i nedbrydelsen, i døden. At Kristus er nærværende tilstede med kærlighed, barmhjertighed og nåde.

Det giver mod og lyst til at leve. SOM OM døden ikke fandtes.

Amen

Nadverbøn:

Himmelske Gud

vi takker dig for,
at du bor i himlen,
men at du også vil være med os her på jorden.

Den ydre krop har du givet os
den mærker vi på godt og ondt,
sådan som du selv fik det at føle i din søn Jesus.

Han glæder sig ved solen og vandet, maden og vinen, venskabet og nærværet. Det gør vi også.

Han sørger med den, der mister og taber. Sætter sig hos kvinden, der mister sin søn.
Græder over den, der skal undvære sin hjælp i livet. Beder for sit liv, da han hænger på korset.

Gud kom du at være hjemme hos os i liv og i død.

Broder Jesus

Vi ber' for dem, der er bange for døden – vær du hos dem, når timen er inde til at tage afsked.

Vi ber' for den ensomme i døden – kom du i den sidste nattevagt, sæt dig ved vores side og tal med os som ven med ven.

Vi takker dig for, at du ikke glemmer nogen af os – at du vil tage imod os i himlen som en mor tager imod sit barn.

Livgivende Helligånd

Vær du med os alle – fjern og nær.

Vi ber' dig for alle på Haiti, at de i katastrofens undergang må mærke din nærhed.
Giv hver død din fred. Hver levende trøst og mod.

Så ber' vi alle, der bringer hjælp til syge og døende. For sygeplejersken og lægen, der bringer lindring for krop og sjæl

Giv os alle kræfter og vilje til at leve vort liv, også når den time kommer, hvor vi længes efter at dø.

Kom da du gode Helligånd og bede din bøn...

Vor Fader....